

BIJLAGE 7

Ecologisch onderzoek

Ecologische quickscan Paradyske 4 Kollum

19 februari 2020

Auteur: [REDACTED]

Altenaweg 22
9321 XE Altena
Tel: 050 - 7503817
Email: [REDACTED]

Inleiding

De opdrachtgever is voornemens om het bestaande boerderijtje te slopen en er een nieuwe vrijstaande woning te bouwen. In het kader van de Wet natuurbescherming vraagt de gemeente Noordest-Fryslân om een ecologische quickscan.

De werkzaamheden hebben mogelijk effect op beschermde flora en fauna en op beschermde natuurgebieden. Naast soorten die bijzondere bescherming genieten, geldt er een algemene zorgplicht om planten en dieren niet onnodig te verstoren. Daarom dienen flora en fauna en eventuele negatieve effecten in kaart te worden gebracht om deze te kunnen toetsen aan de natuurwetgeving.

In veel gevallen is een uitgebreid ecologisch onderzoek niet nodig en kan volstaan worden met een quickscan. In de ecologische quickscan wordt getoetst aan de natuurwetgeving en wordt aangegeven in hoeverre eventueel aanvullend onderzoek nodig is.

Plan- en studiegebied

Het plangebied ligt tussen Kollum en Buitenpost en bestaat uit het erf met het bestaande boerderijtje en enkele graslandpercelen. De gezamenlijke oppervlakte bedraagt twee hectare. De zuidgrens wordt gevormd door het Paradyske en de oostgrens door de Tollingawei. Verder is het plangebied omsloten door grasland.

Het studiegebied is groter. Voor inventarisatiedoeleinden wordt een indeling in uurhokken (5x5 km) en kilometerhokken gebruikt om de verspreiding van soorten en vegetaties in kaart te brengen. Het plangebied en de directe omgeving daarvan liggen in het kilometerhok 205-586 (uurhok 06-36). Van dit studiegebied zijn literatuur- en atlasgegevens verzameld van beschermde soorten.

Methode

Het onderzoek bestaat uit een veldonderzoek op de locatie en bureaustudie. Op 5 februari 2020 is het plangebied bezocht en is de aanwezigheid van natuurwaarden in kaart gebracht. Aangetroffen beschermde plant- en diersoorten zijn genoteerd.

Het veldonderzoek is een momentopname. Aan de hand van literatuur en gegevens van verschillende instanties is onderzoek gedaan om een beeld van de natuurwaarden van het plangebied aan te vullen. Er is daartoe een globale rapportage opgevraagd bij de Nationale Database Flora & Fauna. Andere geraadpleegde bronnen zijn onder meer Verspreidingsatlas.nl, Vlinderstichting.nl en Fryslân.nl.

Resultaten

NDFD

Uit de beknopte levering vanuit de Nationale Database Flora & Fauna (NDFD) blijkt dat vaatplanten, mossen, vogels, zoogdieren exclusief vleermuizen, broedvogels, dagvlinders en libellen redelijk tot goed zijn onderzocht in het kilometerhok. Verder is het kilometerhok weinig onderzocht en hebben de overige beschikbare gegevens een fragmentarisch karakter (Tabel 1).

Tabel 1. Aantal soorten in het kilometerhok volgens de NDFD en aanvulling gegevens vanuit overige bronnen.

Soortgroep	Totaal	Beschermd	Overig
Vaatplanten	323	-	4 ¹ Rode-Lijstsoorten
Mossen	13	-	
Korstmossen	8	-	
Paddenstoelen	110	-	6 Rode-Lijstsoorten
Vleermuizen	niet	In uurhok diverse soorten ² (HRIV)	
Overige zoogdieren	15	1 ³ WnBA-soort zonder provinciale vrijstelling en 1 ⁴ HRIV-soort	1 ⁵ Rode-Lijstsoort
Broedvogels	37	38	6 Rode-Lijstsoorten
Wintervogels	82	83	
Amfibieën	niet	Heikikker ⁶ (HRIV)	-
Reptielen	niet	-	-
Vissen	1	-	Uurhok: Kroeskarper (RL-KW)
Dagvlinders	19	-	-
Libellen	6	Uurhok: Groene glazenmaker (HRIV, RL-BE)	Uurhok: Glassnijder, Vroege glazenmaker (RL-KW)
Overige ongewervelden	17		

¹ In uurhok o.a. Brede waterpest, Kamgras, Waterdrieblad (RL-GE), Dauwnetel, Krabbenscheer, Plat en Stomp fonteinkruid, Veenreukgras (RL-KW), Rond sterrenkroos en Rossig fonteinkruid (RL-BE) (verspreidingsatlas.nl).

² Van het uurhok zijn bekend: Gewone en Ruige dwergvleermuis, Gewone grootoorvleermuis en Laatvlieger (RL-KW) (verspreidingsatlas.nl).

³ Waterspitsmuis (verspreidingsatlas.nl).

⁴ Wolf en Otter (verspreidingsatlas.nl)

⁵ Hermelijn (RL-GE), Otter (RL-VN), Waterspitsmuis (RL-KW) en Wezel (RL-GE) (verspreidingsatlas.nl)

⁶ Uit het uurhok is de Heikikker (HRIV) bekend naast algemene soorten waarvoor een vrijstelling geldt in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en beheer (verspreidingsatlas.nl).

Gebiedsbescherming

Het plangebied ligt niet in het Natuurnetwerk Nederland. Ten oosten van de Tollingawei, buiten het plangebied ligt een bossingel met de status *Natuur buiten EHS*. Op meer dan zes kilometer naar het noorden/noordoosten ligt Natura 2000-gebied het Lauwersmeergebied.

Vanuit het provinciaal Natuurbeheerplan ligt het plangebied in een *Agrarisch waterbeheergebied* (W01.01), waarbij gestreefd wordt naar een verbetering van de ecologische kwaliteit van oppervlaktewater en oevers. De elzensingels in het plangebied zijn van belang in het kader van de *Droge dooradering* (A13).

Terreinbezoek en biotoop

Het plangebied ligt in de noordelijke Friese Wouden. In het verre verleden lag hier een uitgestrekt (hoog)veengebied. Het veendek is geheel verdwenen, maar bijvoorbeeld onder de kerk van Damwoude heeft nog restanten van dat veendek aangetroffen. De verkaveling van de wouden is terug te voeren op de tijd dat het veen er nog ontwaterd werd. Door de aanwezigheid van potklei in de bodem blijft de bodem er relatief vochtig. De Zwarte els, die de aanblik van dit landschap bepaalt, hoort bij deze natte bodem. Het plangebied ligt aan de rand van het woudengebied en watert naar het noordoosten af. De bodem bestaat er uit enkeerdgronden, die een lange gebruiksgeschiedenis van bemesting indiceren, en klei op zand, samenhangend met de nabijheid van de zee. In het plangebied ligt een laagte, die op de hoogtekaart sterke gelijkenis vertoont met een pingoruïne, een bodemkundig fenomeen uit de ijstijden. De karakteristieke wal is niet aanwezig, maar kan verwijderd zijn ten behoeve van egalisatie. Pingoruïnes komen in het omliggende landschap veel voor.

Een deel van de sloten, met name aan de zuid- en westzijde van het plangebied, valt 's zomers droog. Er zijn enkele bredere sloten aan de noordoostzijde die het hele jaar water voeren. Deze sloten zijn in het najaar geschoond, waarbij het schoonsel nog op de oever herkenbaar is. Het blijkt dat met name liesgrasvegetatie is verwijderd. Langs de sloten groeien elzen, die door Landschapsbeheer Fryslân zijn beoordeeld als "aan het einde van de kapcyclus en rijp om af te zetten". De oude standers worden daarom binnenkort gekapt, waarna de stobbes weer mogen uitlopen.

Het boerderijtje is een oud keuterboerderijtje zoals er zoveel in de Friese Wouden aanwezig zijn, met een schuur en een voorhuis. Het woonhuis heeft aan de noordzijde een uitbouw met een plat dak. De onderhoudsstaat is relatief goed. Het dak van de schuur is met riet gedekt en de daklijsten aan de westgevel zitten strak tegen de muur. Zoogdieren en eventueel vogels kunnen de schuur alleen binnenkomen onder de deuren door. Ook bij de aanbouw zitten de daklijsten strak tegen de muur en deze is ontoegankelijk voor dieren.

Het woonhuis heeft een pannendak, op de overgang met de westmuur met een goot, en een schoorsteen. In de schoorsteen zitten open stootvoegen. Deze stootvoegen zijn beoordeeld als ongeschikt voor vleermuizen, omdat ze te smal zijn, omdat er spinnenwebben en viezigheid de toegang blokkeert of omdat er geen vrije uitvlieg ruimte is (aan de zijde van de nok). In de muren

zitten geen open stootvoegen. Het pannendak is goed aaneengesloten. Vleermuizen hebben geen vrije vliegruimte om onder de pannen te komen. Hoewel er ruimte is tussen de westelijke goot en muur, blijkt dat deze ruimte aan de bovenkant geblokkeerd wordt door dakleer (zodat het water niet over de muur afstroomt). Vogels kunnen via de goot wel onder de pannen komen. Nabij het boerderijtje staat een houten schuurtje/overkapping. De toegang naar de boerderij loopt via een halfverhard weggetje.

Vaatplanten, (korst)mossen en paddenstoelen

In het plangebied komen algemene planten- en mossoorten voor. Direct rond het boerderijtje is de vegetatie voedselrijk. Ook de sloten zijn voedselrijk. Rode-Lijstsoorten worden op basis van de voedselrijkdom en waterkwaliteit niet verwacht. De aanwezigheid van Krabbenscheervegetaties is uitgesloten. Op het boerderijtje komen algemene soorten (korst)mossen voor. De elzenstobben zijn rijk aan (korst)mossen. Mogelijk zijn de singels ook van belang voor paddenstoelen. Beschermde en bedreigde soorten zijn uitgesloten in de graslanden en de directe omgeving van het boerderijtje.

Vleermuizen

Het elzensingelgebied vormt waarschijnlijk een aantrekkelijk leefgebied voor vleermuizen, vanwege de singels als beschuttende en geleidende elementen. Het plangebied maakt waarschijnlijk deel uit van het foerageergebied van Gewone grootoorvleermuis, Laatvlieger, Gewone en Ruige dwergvleermuis. Deze soorten hebben hun verblijfplaatsen in gebouwen. Het boerderijtje is geïnspecteerd op de aanwezigheid van mogelijke verblijfplaatsen. Daarbij is de aanwezigheid uitgesloten, omdat er geen geschikte toegangen en ruimtes aanwezig zijn.

Overige zoogdieren

Het elzensingelgebied is een aantrekkelijk leefgebied voor zoogdieren door de dekking in de vorm van greppels, bomen en struiken en (vervallen) boerderijtjes en schuurtjes. In de boerderij waren muizenkeutels aanwezig en in het schuurtje de keutel van een kleine marterachtige (Steenmarter of Bunzing). Verder komen er algemene soorten zoogdieren voor, zoals Haas, Ree en Vos. Geschikte oevers voor de Waterspitsmuis (WnbA, RL-KW) zijn niet aanwezig. Voor de Otter (HRIV, RL-VN) ontbreekt het leefgebied, omdat er geen grotere wateren in de omgeving aanwezig zijn. De waarneming van een HRIV-soort berust waarschijnlijk op de incidentele waarneming van een Wolf die in 2018⁷ door het gebied trok. Populaties en vaste verblijfplaatsen van overige streng beschermde soorten zijn uitgesloten.

Vogels

Er komen algemene vogelsoorten van het elzensingelgebied voor, zoals Vink en Koolmees. De aanwezigheid van de Huismus is niet vastgesteld, hoewel de soort in deze tijd van het jaar in zijn broedgebied kan worden verwacht. Ook (sporen van) nesten zijn niet aangetroffen. Huismussen zijn kolonievogels en nesten zijn eigenlijk alleen te verwachten als er in de directe omgeving ook woningen met huismussen aanwezig zijn. De dichtstbijzijnde bebouwing ligt op 140 m afstand. Overige elementen van een huismusbiotoop, zoals beschutting van heggen of klimop ontbreken. De aanwezigheid van de Huismus is uitgesloten. Het pannendak is ongeschikt voor de

---

⁷ Bron: Omrop Fryslân.

Gierzwaluw. In de elzensingels zijn geen grote nesten of nestholten aanwezig. Jaarrond beschermde nesten zijn afwezig.

Voor wintervogels heeft het elzensingelgebied een belangrijke foerageer- of rustfunctie. Vooral in de trektijd strijken veel vogels in het gebied neer. Door de winter heen blijft het gebied belangrijk voor bijvoorbeeld vinkachtigen vanwege de beschikbaarheid van elzenzaadjes als voedselbron.

Amfibieën

Op basis van het biotoop worden algemene soorten amfibieën verwacht. De zwaar beschermde Heikikker is uit het uurhok bekend en komt in het elzensingelgebied vooral voor in natuurgebieden en pingoruïnes. De sloten in en om het plangebied zijn ongeschikt als voortplantingsbiotoop en de dichtstbijzijnde pingoruïne ligt op meer dan 200 m afstand. De graslanden zijn vanwege hun relatief intensieve gebruik ongeschikt als landbiotoop. De aanwezigheid van de Heikikker is uitgesloten.

Overige diersoorten

In de sloten komen algemene vissoorten voor. De Kroeskarper (RL-KW) komt in grotere wateren voor die in het plangebied ontbreken en is daarom uitgesloten. Verder komen algemene soorten libellen voor. De Groene glazenmaker is uitgesloten vanwege de afwezigheid van krabbenscheervegetaties die in Nederland het voortplantingsbiotoop vormen. Glassnijder en Vroege glazenmaker planten zich voort in verlandingssituaties die eveneens ontbreken in het plangebied. Reptielen zijn uitgesloten op basis van de bekende verspreiding. Verder komen er algemene diersoorten voor. De aanwezigheid van overige beschermde diersoorten is uitgesloten.

Effecten

Werkzaamheden en uitstraling

Het huidige boerderijtje wordt gesloopt en vervangen voor een vrijstaande woning, die in stijl aansluit bij de boerderijbebouwing van de Friese wouden. De elzensingelstructuur wordt versterkt, er worden bloemrijke graslanden ontwikkeld en de laagte ten noordwesten van het boerderijtje, wordt geaccentueerd om het pingo-karakter zichtbaarder te maken, conform het *Erfinrichtingsplan Paradyske 4 Kollum* (Infram, 2019).

De sloop en nieuwbouw en de werkzaamheden aan de elzensingels, graslanden en pingoruïne hebben een lokale uitstraling van geluid, trillingen en visuele verstoring. Gezien de beperkte uitstoot van stikstof die vrijkomt bij een nieuwbouwwoning en de landschappelijke inpassing daarvan in relatie tot de grote afstand tot het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied, zijn significante stikstofimmissies in Natura 2000-gebieden uitgesloten.

De werkzaamheden worden in 2020 uitgevoerd en vinden overdag plaats.

Effecten op beschermde natuurgebieden

De werkzaamheden hebben een lokale uitstraling. Negatieve effecten op natuurgebieden zijn uitgesloten.

Effecten op vleermuizen

Het plangebied maakt deel uit van het leefgebied van vleermuizen, maar er zijn geen verblijfplaatsen aanwezig. De werkzaamheden vinden overdag plaats. In de nieuwe situatie vindt er vergelijkbare lichtuitstraling plaats als in de huidige situatie. Negatieve effecten op vleermuizen zijn uitgesloten.

Effecten op vogels

Broedende vogels mogen niet worden verstoord. In de elzensingels broeden vogels. Kap- en snoeiwerkzaamheden moeten buiten de broedperiode worden uitgevoerd (indicatief 15 maart t/m 15 juli, later in de zomer moet nog rekening worden gehouden met broedende houtduiven).

De kans dat zich broedvogels vestigen in het boerderijtje is gegeven de beperkte broedmogelijkheden (onderkant pannendak via goot) klein, maar niet uit te sluiten. Negatieve effecten kunnen worden voorkomen door voorafgaand te laten checken op broedgevallen en zo nodig te wachten tot er geen broedactiviteit meer plaatsvindt.

Effecten op overige soorten

Bij de werkzaamheden kunnen algemene plant- en diersoorten worden verstoord, beschadigd/verwond of gedood worden. Negatieve effecten op overige beschermde soorten zijn uitgesloten.

Conclusies en advies

Geadviseerd wordt om de sloop te laten begeleiden door een ecooloog, zodat geborgd is dat er geen broedende vogels worden verstoord. Ten aanzien van kap- en snoeiwerkzaamheden wordt geadviseerd om deze werkzaamheden voor 15 maart uit te voeren. Verder zijn er vanuit de natuurwetgeving geen vervolgstappen nodig.

Daarnaast geldt altijd een algemene zorgplicht. Het verstoren, verwonden of doden van dieren (en planten) moet zoveel mogelijk worden voorkomen. Wanneer er bijvoorbeeld amfibieën worden aangetroffen op de bouwplaats kunnen deze het beste worden opgepakt en verplaatst naar een plek in de omgeving, buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden.

Aanvullend ecologisch advies

Het volgende advies is vanuit de natuurwetgeving niet verplicht, maar kan de ecologische kwaliteit sterk verbeteren. Vos ecologisch onderzoek kan u hierover nader adviseren.

- Belangrijk is om een visie te hebben op de samenhang van cultuurhistorie en ecologie. Het elzensingellandschap wordt gewaardeerd om zijn gaafheid en beslotenheid, maar is hier niet altijd geweest. Daarvoor was er een hoogveenlandschap in meer of mindere mate gedomineerd door vochtig bos ("woud"). De elzensingels vormen in zekere zin het laatste restant van dit "oerwoud". De natuurlijke waarden zijn sterk teruggedrongen tot de elzensingels.
  - De economische drager van het elzensingelbeheer in een cyclus van gemiddeld zeven jaar - het oogsten van geriefhout - is verdwenen en hoewel de huidige gebruik van biomassa een nieuwe economische drager zou kunnen zijn, is dat zonder subsidies waarschijnlijk niet rendabel en vanuit het oogpunt van de huidige eigenaar/gebruiker ook niet nodig in economische zin. Daarentegen is er de wens om de elzensingels niet alleen vanuit hun cultuurhistorische waarde te beheren, maar daarin ook de ecologische kwaliteit te versterken.
  - De weiden waren in de vorige eeuw nog bloemrijk en rijk aan weidevogels, maar door verdere intensivering is de ecologische waarde van het grasland sterk afgenomen. De inzet van schapen in het grasland dient niet in de eerste plaats economisch doel, maar het in stand houden van het grasland. Er zullen delen van de weide worden uitgerasterd voor de ontwikkeling van brede randen met bloemrijk grasland.
  - Binnen het raamwerk dat gegeven wordt door de cultuurhistorie (elzensingels volgens een gegeven verkavelingsstructuur) kan de natuur veel meer ruimte krijgen. Elementen waar aan gedacht kan worden:
    - o De mantelvegetatie van struiken kan voor de elzensingels worden geplant, in plaats van er onder. Dat de mantel er vaak onder zit, is een gevolg van het agrarische gebruik, waarbij zo'n groot mogelijk perceeloppervlak wordt gebruikt. Van nature is een mantelvegetatie de rand van een bos. Het betreft lichtgevoelige soorten die het best tot hun recht komen in het licht en de ruimte krijgen om breed uit te groeien. Bosranden zijn een boslandschap de meest biodiverse plekken, door de aanwezigheid van dekking, bloemen en vruchten. In een natuurlijk ontwerp kan de breedte van de bosrand variëren, waardoor er een speels effect ontstaat;
    - o Het voorgestelde beheer van de elzensingels is het in één fase kappen van alle overstaanders. Vanuit de ecologie is er de voorkeur om gefaseerd te kappen, zodat er variatie is in de leeftijd van bomen. Sommige bomen mogen oud worden, zodat er ook holtes kunnen ontstaan en soms kunnen ook dode bomen blijven staan. Daardoor ontstaat een veel gevarieerder, natuurlijker beeld, zonder dat de singelstructuur aangetast wordt;
    - o Binnen dit raamwerk van het kleinschalig cultuurlandschap kan gestreefd worden naar bepaalde indicatorsoorten die de ecologische kwaliteit aangeven. Concreet wordt gedacht aan de Steenuil, omdat voor deze soort aan allerlei voorwaarden wordt voldaan. De Steenuil vangt zijn prooi (bijvoorbeeld grote insecten en regenwormen) relatief vaak lopend op de grond en heeft daarom een korte vegetatie nodig. De voorgenomen schapenbegrazing voorziet in kort gras, aanwezigheid van mest (wormen, insecten). Dit wordt aangevuld door de beschikbaarheid van insecten, muizen en dergelijke in de bloemrijke randen en elzensingels. Een belangrijke randvoorwaarde is de aanwezigheid
-

van nestgelegenheid op rustige plekken. Hierin kan worden voorzien door het aanbrengen van meerdere nestkasten. Behalve voor het nestelen gebruikt de Steenuil nestkasten ook als provisiekast waar hij prooien bewaart. Wat betreft de schapenbegrazing zou gestreefd moeten worden naar regelmatige begrazing gedurende het hele jaar;

- Ook voor andere vogelsoorten kan nestgelegenheid worden aangebracht. Bedacht moet worden dat holenbroeders van nature zelf holen zoeken, maar dat in het cultuurlandschap de bomen vaak te veel en te vroeg worden gekapt, waardoor er te weinig natuurlijke nestgelegenheid is;
- Een belangrijk structuurelement dat kan worden aangebracht, zijn takkenrillen. Hier worden takken dicht opeen gestapeld. Dit kan als de takken vers zijn wel tot twee meter hoog, want na een jaar is de massa sterk geslonken. Dergelijke takkenrillen geven veel dekking aan kleine dieren, zoals broedvogels, zoogdieren, amfibieën en allerlei ongewervelde dieren. Ook vormt de massa een isolatie tegen de winterkou, waardoor dieren er zullen overwinteren. Door op meerdere plekken verspreid in het plangebied deze rillen toe te passen, wordt de oppervlakte voor veel meer dieren geschikt;
- Amfibieën planten zich bij voorkeur voor in wateren waar weinig of geen vis aanwezig is. Vissen eten amfibielarven op. Het afdammen van een sloot die 's zomers droogvalt en bij veel water kan overlopen naar de afvoerende sloten, kan op een eenvoudige manier de functie van amfibieënpool vervullen. Belangrijk is dat de zon in het water valt en de poel af en toe schoongemaakt wordt. Het droogvallen is nodig om de poel visvrij te houden, maar moet niet te vroeg in het seizoen plaatsvinden;
- Vegetatiekundig horen de elzensingels bij het *Verbond van Els en Vogelkers (Alno-Padion)*. Hierin komen veel soorten struiken en (kleine) bomen voor, waarmee de diversiteit van de huidige elzensingels kan worden vergroot, zoals Rode bes, Zoete kers, Gewone vogelkers, Hazelaar, Gelderse roos, Hondсроos, Egelantier, Gewone vlier, Wilde kardinaalsmuts, Eenstijlige en Tweestijlige meidoorn, Wilde lijsterbes, Rode kornoelje, Sleedoorn, Vuilboom, Kruisbes, Framboos en bramen. Voor gebiedseigen variëteiten van (sommige van) deze soorten kan informatie verkregen worden bij Landschapsbeheer Fryslân.

Met vriendelijke groet,
Namens Vos Ecologisch Onderzoek,

